

46.4 Hlv

HVIDOVRE KOMMUNES
LOKALHISTORISKE ARKIV
Medborgerhuset
Hvidovrevej 280
2650 Hvidovre

HVIDOVRE LOKALHISTORIE

Hvidovre Lokalhistoriske Selskab

7. årgang, nr. 2, juni 1989.

Indhold:

Til medlemmerne	side 3
Overlæreren, Claus N. Petersen redigeret af Adi Guldfelt	side 4
Kalveboderne natur - retur af Michael Nielsen	side 15
En bog om Rytterskolen af Sandro Castrone	side 18
Rytterskolen - vores kulturhistoriske hus af Poul Sverrild	side 21
Almue-erindringer (anmeldelse)	side 23
Bagsiden	side 24

Forsiden: Dagligstue fra 1920'erne. Bemærk sommergardinerne, der fortæller, hvilken årstid billedet er taget. I hjem, hvor økonomien tillod det, var det helt fast, at man havde sommergardiner, der som regel var lyse og lette, og vintergardiner, der var mørkere og af en meget sværere kvalitet.

Fotos: Hvidovre Lokalhistoriske Arkiv.

HVIDOVRE LOKALHISTORIE, udgives af Hvidovre Lokalhistoriske Selskab, udkommer fire gange årligt og tilstilles selskabets medlemmer.

Redaktion: Per E. Hansen
Kjeld Jørgensen

Adresse: Hvidovre Lokalhistoriske Arkiv
Medborgerhuset
Hvidovrevej 280
2650 Hvidovre

ISSNnr.: 0902-3046

Til medlemmerne !

Så er vi her igen!!

Med dette nummer af 'Hvidovre Lokalhistorie' har vi atter overholdt vor termin. Vi kan bl.a. takke Lokalhistorisk Projekt for dette. De unge har udmærket sig med en positiv indsats for lokalhistorien i Hvidovre. Der er, fra deres hånd, kommet en masse resultater, som er et gode for os alle.

Nu er det slut - projektet lukkes pr. 01.09.1989!!!

Man kan måske undre sig, for så vidt, da der kun kan siges gode ting om dette stykke arbejde. De unge fik en god indsigt i fortiden og forståelse for det kulturmønster, der fører frem til i dag. De fik adgang til at tilegne sig en viden og interesse for lokalhistorien som vil blive grundlaget for den generation, vi også fremover vil få brug for her i Hvidovre.

Men sådan skal det altså ikke være!!!

Og vi kan undre os i fred!!!

Kulturen vil altid bestå..spørgsmålet er blot...
..om vi ønsker en god...eller dårlig kultur.

Redaktionen.

”Overlæreren” Claus Petersen.

Her i det store skolejubilæumsår, bringer vi i det følgende nogle erindringer om Hvidovre skolevæsenets leder i ekspansionsårene i 20'erne og 30'erne, Claus Niels Petersen.

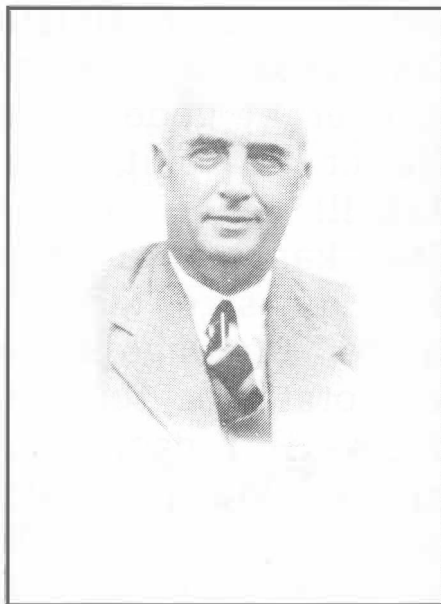
Af Hvidovre Skoles embedsbog fremgår ad hvilken vej Claus N. Petersen kom til Hvidovre:

Claus Niels Petersen er født den 17. juli 1882 i Ødemarks Kirke, Flinterup Sogn, Sorø Amt. Søn af parcellist Jens Petersen og hustru, Karen Marie, født Jensen.

På Høng Højskole i vinteren 1900-01. Fra august 1902 til maj 1905 på Jonstrup Statsseminarium. Hjælpelærer ved Karleboskolen. Vikar ved Gentofte Kommuneskole. Do ved Slangerups Kommuneskole. Konstitueret som andenlærer ved Bloustrød Skole 01.04.1906. Fast ansættelse 01.07.1906.

Ansæt som førstelærer ved Tybjerglille Skole 1. juni 1908. Sløjdlærerkursus i Askov, juli-august 1913. Fra 1. september 1913, Statens 1-årige kursus på lærerhøjskolen i København. 1. juni 1914 kaldet af Konsistorium til førstelærer ved Hvidovre Skole. Statens 1-årige kursus fra 1. september 1915. 14. novem-

ber kongelig udnævnelse som overlærer i Hvidovre, regnet fra 1. december 1919.

Overlærer Claus N. Petersen.

At være landsbylærer indebar at lave andet end at undervise. Som det fremgår af stillingsopslaget, var læreren også kirkesanger. Og Claus N. Petersen var yderligere i en årrække sekretær for sognerådet.

Førstelærerembedet i Hvidovre bliver ledigt fra 1. Maj d. A.

Embedets Begyndelsesløn er 1818 Kr. anordningsmæssig Bolig og Have samt anordningsmæssigt Brændsel eller Vederlag herfor og derhos yderligere 3 Favne Brænde fra Staten. Kirkebylærerløn 50 Kr. og for saa vidt Kirkesangertjenesten overdrages Læreren, 100 Kr. i Kirkesangerløn. Der afkortes for Akcider 185 Kr. 65 Ore og for Højtidsoffer 278 Kr. 83 Ore; men Højtidsofferet er afløst mod aarlige Vederlag af 92 Ore for hvert af Folkekirkens Medlemmer til lige Deling mellem Præst og Lærere; for Tiden udgør Vederlaget til hver 332 Kr. aarlig.

Ansøgninger om dette Embede stiles til Konsistorium og indsendes til Provst M u n c k. Ordrup pr. Charlottenlund, inden 9. April d. A.

Da man først i 1960'erne arbejdede med planer om et museum i Rytterskolen, samlede man samtidig materiale ind. Blandt andet interesserede man sig for Claus N. Petersen, og man fik forskellige personer til at fortælle om ham.

Først bringer vi erindringsglimt ved henholdsvis Claus N. Petersens enke, Helga Petersen, og en af hans tre døtre, Paula Petersen.

Den 1. juni 1914 blev min mand, Claus Petersen, kaldet til førstelærer og kordegn i Hvidovre. Skolen lå midt i den gamle landsby, hvor der nu er dommerkontor.

Sognerådsmedlemmerne sagde til ham, da han søgte embedet, at han måtte være forberedt på stærk udvikling af skolevæsenet, da sagføreren ville udstykke gårdene. Dengang var der foruden førstelæreren en andenlærer og en håndarbejds lærerinde.

Befolkningen var gårdejere, mælkeforpagtere og gartnere; ved stranden nogle fiskere og en lods. Det var rare og dejlige mennesker der modtog os med største elskværdighed. Vi kendte alle hinanden.

Der kom engang et brev, hvor adressen lød: Hr. Petersen, Hvidovre, og postbudet var ikke i tvivl om, at det var til min mand.

Der var kun den ene skole, så børnene fra hele sognet gik her. Der er så få tilbage af den oprindelige befolkning (1961).

Førstelærerembedet i Hvidovre var dengang noget særligt, fordi min mand blev kaldet af Universitetet. Han var rundt til de forskellige professorer for at fremstille sig, efter at han var indstillet af Sognerådet i Hvidovre som nr. 1.

Det kan nævnes, at en del af lønnen var 7 rummeter brænde årligt fra Hareskoven, og det påhvilede gårdmændene i Sognet at køre det til skolen. Den ordning eksisterede til min mands død i 1941. Ligeledes hørte til embedet en sum af (vistnok) 58 kr. årligt at jordebogskassen, som også blev ophævet i 1941.

Nytårsaften 1914 kom 3 af sognerådsmedlemmerne og bad ham blive sekretær i Sognerådet, hvad han var til 1926. Det var aftenarbejde, og til sidst havde han 3 unge mænd til at hjælpe sig. I 1924 blev Kettevejens Skole (nu Sønderkærskolen) taget i brug.

Arbejdet i kirken interesserede min mand meget. 2 gange blev

Claus Petersen og familien i haven, 1915.

det forsøgt at skille kirken fra Inspektørembedet, som første-lærerembedet nu var blevet til. Men min mand var jo kaldet dertil, så det skete først ved hans død.

Min mand var også kirkens værge, og Frue kirke ejede dengang Hvidovre Kirke. I hans tid havde vi så berømte præster ved vor gamle kirke, som Stiftprovst Ussing, den senere Biskop Oldenburg, Pastor Søe, som senere blev professor og Dr. theol. og Paster Schack, som rejste til Frelserkirken på Christianshavn og blev provst.

Hvidovres mærkelige udvikling i min mands tid, optog ham meget. Han følte sig altid som

gammel Hvidovrer og følte sig hjemme her, straks da vi kom hertil.

Helga Petersen.

Da skolen lå i den nordlige del af kommunen, havde børnene fra stranden lang skolevej. De måtte i al slags vejr og i de mørke vintermorgener gå den lange vej ad Hvidovrevej eller Mellemdigsvej, som den hed dengang. Vejen var så smal, at to køretøjer lige netop kunne passere hinanden. Der var dybe grøfter på begge sider, intet fortov og ingen gadebelysning, den kom først i ca. 1920.

Men børnene var vandt til turen,

de beklagede sig ikke, og det skulle gå hårdt til, hvis de forsømte på grund af dårligt vejr. Også fra banehus nr. 4, som ligger helt oppe ved Brøndbyøster skel, måtte børnene gå den lange ensomme vej langs banen til Hvidovrevej og så videre til skolen.

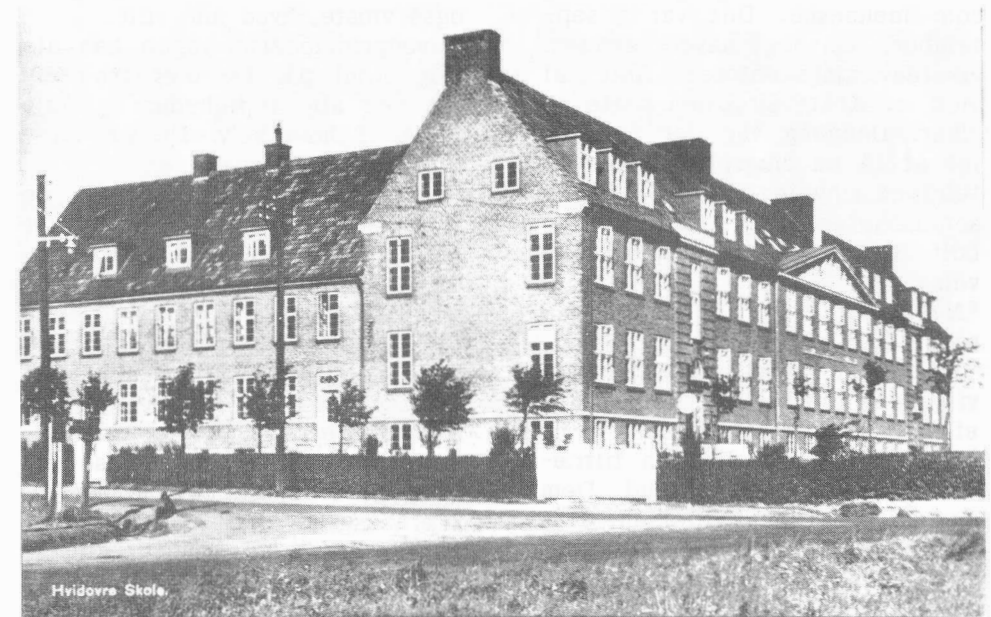
Alle havde træsko på - i hvert fald om vinteren - og så et par lettere sko, som regel kludesko, til at skifte med. Pigerne havde alle sammen forklæde på.

Alle havde tavler, som man havde med hjem og skrev og regnede på til næste dag. Når man så skulle af sted til skole, kom bøgerne oven på tavlen, en rem om, og så gik man sådan med det til skole. Var det regnvejr,

kom der et stykke papir eller en avis om. Det var kun børnene med den meget lange skolevej, som havde tasker.

I den lille cementerede gård, som hørte til lærerboligen, var en vandpumpe. Der kunne børnene drikke vand, hvis de blev tørstige. Der hang 2 bægre til drengene på den ene side af pumpen, og 2 til pigerne på den anden side. Det frygteligste der kunne ske for en dreng var, hvis han af en fejltagelse kom til at drikke af et 'tøsebæger'.

Den store dag hvert år var den årlige eksamensdag, hvor præsten - altså Valbypræsten - kom og hørte på os. Det var i de år, jeg kan huske pastor Oldenburg, og ham elskede vi, for han var

Hvidovre Skole.

så rar og så morsom, og så var han slet ikke streng med karaktererne.

De nye 7-årige elever begyndte dengang to gange årligt, nemlig 1. maj og 1. november. Da jeg begyndte min skolegang den 1. november 1917, var vi ialt fra hele sognet 2 elever.

Paula Petersen.

Om Claus N. Petersens virke som skolemand og om den stærke personlighed "overlæreren" var, kunne den daværende skoleinspektør ved Sønderkærskolen, Axel Møllehave, fortælle.

Jeg traf ham første gang i 1924, og jeg fik straks indtryk af at stå over for en personlighed, både som skoleleder og som menneske. Det var i september, og jeg havde gennem vikaranvisningskontoret fået at vide, at Kettevejsskolen søgte en vikar. Dengang var det ikke så let at få en vikarplads, men en telefonopringning til min gamle seminarielærer og inspektør Rudolf Benzon på Jonstrup banede vejen.

"Nå, er det hos Claus Petersen," sagde 'Spektus' til mig.

"Ham kender jeg godt. Det skal vi snart ordne." Få minutter efter ringede telefonen.

"Det er i orden, De kan tiltræde straks, men henvend Dem snarest til Claus Petersen. Han vil gerne tale med dem først." Jeg startede så Ford'en og kørte til Hvidovre, hvor jeg blev

vist ind i den smukke inspektørbolig, der mange år senere skulle blive mit eget hjem, og i den store hyggelige dagligstue havde jeg min første samtale med Claus Petersen.

Lad det være sagt straks at vi forstod hinanden fra første færd. Der opstod med det samme en gensidig sympati, som kom til at vare de 17 år, vi kom til at arbejde sammen.

Den erfarne skoleleder havde en egen evne til at indgyde tillid, til at skabe kontakt med den unge og ivrige, men uerfarne vikar. Der var over hans imponerende, lidt tunge skikkelse en fasthed og ro, der virkede på en gang beroligende og ansporende. Man mærkede med det samme, at her stod man over for den fødte skolemand, der viste, hvad han talte om, og som bestemt også vidste, hvad han ville.

Hovedprincipperne lagde han aldrig skjul på. De blev fremhævet ved alle lejligheder og nøje fulgt af ham selv. De var ganske korte og klare:

Børnene skal lære noget - de skal lære så meget, som det er muligt at give dem, men hovedvægten skal lægges på dansk, regning og skrivning, og i disse fag skal eleverne virkelig yde, hvad de formår. Gennemført streng orden er nødvendig, og der tolereres ingen efterladenhed. Fra timens begyndelse må børnene arbejde 100%. Arbejdets sværhedsgrad må ligge i overkanten af, hvad der i almindelighed forlanges, hvilket vil medføre en del koncentreret

hjemmearbejde, men til gengæld give eleverne et ekstra plus, der vil sætte dem i stand til at hæve sig, hvor de så end kommer hen herfra. Diciplinspørgsmålet vil derved løse sig af sig selv, da eleverne ikke får tid til nogen form for uopmærksomhed.

I øvrigt skal god opførsel være så selvfølgelig, at det modsatte slet ikke kan tænkes. Børnene skal fra 1. skoledag lære at rette sig efter, hvad der bliver sagt. De skal lære at lyde - med det gode eller med det onde - men lystre skal de uden uorden og uden vrøvl af nogen art.

Hvis dette er skolens atmosfære, kommer der slet ingen konflikter, fordi børnene, som de fornuftige væsener de egentlige er, ganske naturligt falder ind i skolens rytme, og hvad mere er, kommer til at elske deres skole og befinde sig godt der, fordi de selv kan indse, at det er en ordening til deres egen gavn. De oplever glæden ved at lære noget - en af de største glæder man har, er netop fornemmelsen af at føle, at man bliver dygtigere og dygtigere for hver dag, indtil det går en i blodet, og man ikke kan befinde sig godt ved andet end det at være punktlig,

Lærerpersone, Kettevejsskolen, ca. 1930. Stående fra venstre: Jensen, Frøvær Jensen, L. Christiansen, Birktoft, C.N. Petersen, Ewald, Broksøe Hansen, Erling Larsen, Møllehave. Siddende fra venstre: Ukendt, Fru Møllehave, Frk. Askgaard, Frk. Larsen, Fru Langager, Frk. Ejermand og Betz.

samvittighedsfuld og omhyggelig. Alt dette sagde Claus Petersen ikke, for han brugte aldrig så mange ord ad gangen, men det lå bag hele hans skolesyn, og i talrige samtaler, jeg i årenes løb havde med ham om skole - og opdragelsesproblemer, kom det frem. Hans meninger var faste, til tider stejle, men linien var altid klar, og målet blev fastholdt under alle forhold. Der var fasthed over hans ledelse af skolen, og målet var at gøre Kettevejsskolen til en god skole - jeg tror, jeg tør sige, at det lykkedes.

Der var venlighed i hans væsen, men han tålte ingen slinger i valsen, og stundom kunne han vel virke lidt bøs, både over for eleverne og over for sine lærere. Alligevel var han en fortrinlig støtte for den unge lære, som gerne ville nå gode resultater og dygtiggøre sig, og børnene mærkede altid, at han inderst inde var deres ven.

"Det ska' du ka' ku'," sagde han tit i klassen med myndig, lidt underfundig strenghed til en synder, der ikke magtede opgaverne. Han kunne lide at beholde et anstrøg af sjællandsk dialekt, og han skammede sig aldrig over sin landlige oprindelse, men vedgik med stolthed, at han havde sin rod i den sjællandske bondestand og sin kærlighed til den danske bondejord og til landbruget, som han kendte fra sin barndom og ungdomstid.

Han var egentlig et typisk eksempel på 'manden fra ploven', der var blevet skolelærer - in-

spektørtitelen brød han sig ikke om, heller ikke den lange og tunge titel, som han senere fik - stadsskoleinspektør - han var slet og ret overlærer. Og han var virkelig en lærer af Guds nåde. Når han en gang imellem gav og unge en demonstrationstime for at vise, hvordan man skulle lægge sin undervisning an, var der grund til at være opmærksom. Det var virkelig undervisning, som der ikke er givet ret mange at leve op til. Dansk var hans speciale - hans elever var virkelig dygtige. De havde også en fornemmelse af, at han holdt af dem, og de kom tit til ham med problemer, som ikke var helt lette at klare. I sådanne tilfælde fik man et glimt at se, både af hans indflydelse og af hans hjertelag. Når han sagde til en uheldig elev: "Tør du bare dine øjne, det ordner jeg," så kunne man være sikker på, at det ikke var tomme ord, og selv om det kostede ham både tid, tålmodighed, og viljestyrke, var han i stand til at føre sager igennem til en lykkelig afslutning.

En dag kom to meget dygtige piger grædende op til ham. De havde begge bestået mellemskoleeksamen med fine resultater, men nu skulle de skilles, fordi Nørre Gymnasium ville optage den ene, men ikke den anden som følge af en ekstraprøve i sprog.

"Det skal jeg klare for jer," sagde Claus Petersen, og det gjorde han ved personlig henvendelse til rektor, men kun ved at

Overlærer Claus Petersen med sin klasse, 7.d, på Kettevejsskolen, sept. 1926.

anvende hele sin autoritet fik han klaret det. Han var villig til at gå langt, når det gjaldt skolens prestige, men han opnåede også, at Kettevejsskolens navn fik en god klang i alle skolekredse. Smålige angreb over bagateller harmede ham, men han var i stand til at vise en ganske enestående ro og selvbeholdelse.

Over for en 'vred forælder' der skældte ud over en påstået forudrettelse, havde Claus Petersen altid god tid og sin egen fremgangsmåde: han hørte sagtmodigt og roligt på den vrede mors ordstrøm og indskød kun, selv om en sådan skulle vare i 15-20

minutter, et enkelt "Så?" eller "Hm". Men han var årvågen og havde en skarp hjerne og en god hukommelse. Når vedkommende var ved at blive træt og havde opbrugt sit grove skyts, tog Claus Petersen fat ganske blidt: "Hør, fru Hansen! De sagde før o.s.v. Kan De egentlig stå ved det, de sagde der?"

I de fleste tilfælde havde vedkommende i hidsighed forløbet sig. Så talte man fornuftigt om sagerne og skiltes i almindelighed som gode venner.

Jeg mindes en sag, hvor en meget vred fader råbte, at han ville gå til retten med en sag, hvori hans dreng var indblandet.

Både drengen og faderen havde opført sig temmelig uheldigt. Claus Petersen rakte blot hånden frem trods alle grovhederne og sagde: "Er det et ord?" Manden blev et øjeblik tavs, og Claus Petersen fortsatte:

"Jeg kan godt sige dem, at det bliver dyrt - dyrere end De i øjeblikket regner med. Vi har ikke noget imod et sagsanlæg, men det bliver en kostbar affære for Dem." De to parter var inden længe på talefod, og sagen endte harmonisk med, at manden gav en undskyldning for sin optræden.

Claus Petersen var en enestående chef for sine unge medarbejdere og ydede dem al mulig bistand. "Indadtil kan vi godt erkende, at der hist og her er noget at rette, men udadtil står vi sammen" sagde han. "Frihed under ansvar er de rette arbejdsbetingelser." Han var fornuftigt vejledende, klogt tilbageholdende og altid villig til et anerkendende ord, når han var tilfreds med resultaterne.

Efter Claus Petersens ønske overtog jeg posten som lærerrådsformand og senere tillige som fælleslærerrådsformand. Det faldt derfor i min lod at arbejde sammen med ham i mange skolesager gennem en lang årrække. Dette samarbejde, i en ret svær opbygningstid, mindes jeg med stor glæde. Der har aldrig været et ondt ord mellem os, og selv om vi så forskelligt på enkelte ting, var vi enige i hovedsagen.

Derfor blev det et overordentlig

behageligt, lykkeligt og i mange henseender betydningsfuldt arbejde for skolevæsen og lærerpersonale, et arbejde, der i mine øjne viste, at man ved gensidig tillid og støtte kan nå langt frem i retning af en harmonisk og heldig udbygning af skolevæsenet uden kævlerier og kamp om ligegyldige småting.

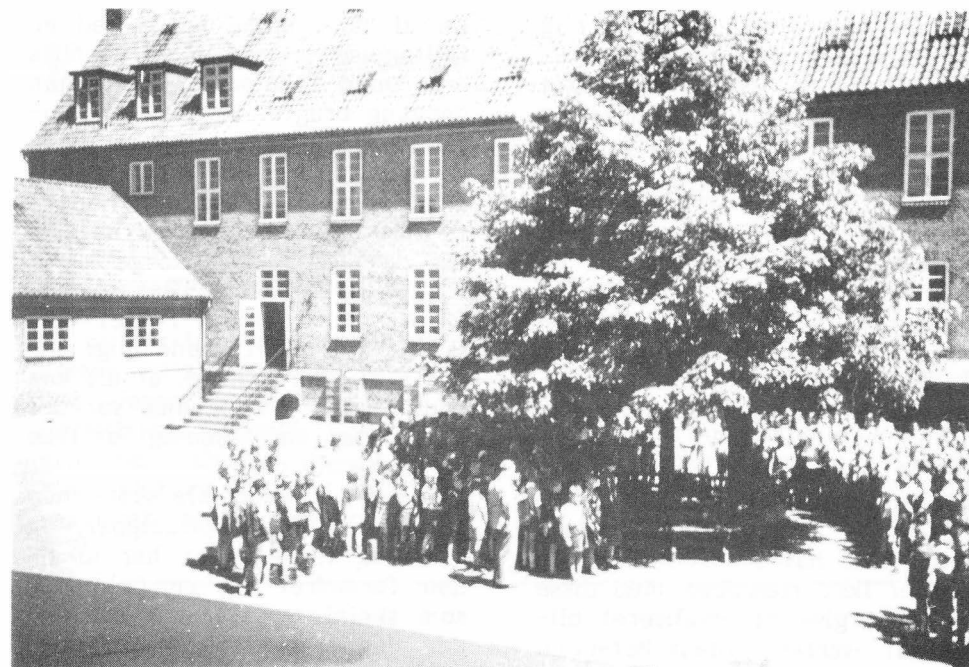
Under denne opbygning og indretning af de nye skoler, Strandmarksskolen og Holmegårdsskolen, for at imødegå de alt for store børnetal i klasserne og de alt for få lokaler, synes jeg, Claus Petersen viste sig som en leder af format. Han slog ikke af på kravene om tilfredsstillende arbejdsforhold, og selv om nye skoler rejstes, skulle kravene til undervisningens høje standard stadig fastholdes, og det blev de trods meget store vanskeligheder.

Der var noget urokkeligt og samlende ved Claus Petersens personlighed, noget, som indgav tryghed, og som gjorde, at hele hans voksende personale så op til ham med beundring og tillid. Han gjorde også meget for at svejse den store flok sammen til en enhed, et hele.

"Vi skal lære hinanden at kende," sagde han.

"Når vi arbejder hårdt til daglig, har vi også råd til at slå os lidt løs en gang imellem."

Han kunne lide glæde og fest, og i viceinspektør H.C. Brocksø-Hansen havde han en utrættelig, vittig og begavet medarbejder. Vi, der nu er lidt op i årene, mindes endnu med glæde de

Eleverne på Kettevejsskolen samlet omkring lindetræet i skolegården, ca. 1945.

pragtfulde 'studieture for lærerpersonalet', som blev arrangeret, og hvor man forenede det nyttige med det muntre og behagelige. Heldagsture i Skåne og Midtsjælland, ikke mindst turene i Claus Petersens hjemegn, og tillige de glade aftener, hvor lærerpersonalet spillede Hostrups stykker for forældrekredsen. Vittigt, elegant og meget fornøjeligt.

Her kom Brocksø-Hansens mange talenter rigtig til deres ret. Men bag det hele stod Claus Petersen, opmuntrende og initiativrig. Det er sådan, der skabes sammenhold og arbejdsglæde.

- Det er mit indtryk, at der gennem dette, hos mange i lærerstaben, skabtes et tilhørsforhold til Kettevejsskolen, som bandt dem til denne skole for resten af livet.

Det mest hjertevarme var dog måske, når man hos Claus Petersen af og til mærkede mennesket bag pædagogen. Det kom tit overraskende. Pludselig kunne han stille sig op på gangen ved en vindueskarm sammen med mig og tale om ting, som slet ikke angik skolen. Da kom det dybt indefra, og da åbnede han sit sind og viste nye sider af sit indre væsen.

Jeg er ham stadig taknemmelig for disse samtaler på tommandshånd. Det var, synes jeg, noget af et privilegium at udveksle tanker, meninger og livssyn med en så erfaren mand som Claus Petersen.

Efterhånden som uvejrsskyerne i slutningen af trediverne trak op over Europa, kom der noget dystert over hele stemningen. Jeg mindes den skæbnesvangre dag, da avisen bekendtgjorde, at Hitler havde sluttet ikke-angrebspagt med Rusland. Vi stod begge på de øverste trin af trappen, og Claus Petersen sagde kort:

"Dette er den næste verdenskrig." Han havde desværre ret.

Det er ikke meningen med disse linier at give et idealiseret billede af overlærer Claus Petersen. Han havde sine fejl, som vi alle har det. Efter mit skøn, gjorde han sig ofte skyldig i en fejlbedømmelse af mennesker. Han kom de fleste i møde med udtalt og meget vidtstrakt tillid, og i nogle tilfælde blev han naturligtvis skuffet. Han regnede det for en selvfølge, at man til gengæld ville vise loyalitet og usvigelig samarbejdsvilje, og han blev dybt skuffet, hvor det viste sig, at man stillede sig blandt hans modstandere. Måske spændte han også undertiden buen for hårdt i sine principielle krav om det fejlfri. Jeg husker en enkelt replik, der måske kan illustrere dette.

En af hans døtre havde ved en fejltagelse frankeret et udenbys brev med lokalporto, som man dengang brugte. Han var vred over det, og gav mig en undskyldning, fordi jeg havde betalt strafporto. Jeg ville gerne glatte lidt ud, for sådan en bagatel var da ikke værdt at hænge sig i. Jeg brugte ordene: "Det er da meget undskyldeligt". Det lidt skarpe svar overraskede mig:

"Vi skal ikke indføre, at alt kan undskyldes." I hans øjne var der ikke nogen undskyldning for ikke at tænke sig om.

Han var af den gamle skole med strenge og faste principper, og tiden og tankegangen har jo siden forandret sig en del. Men som skoleleder står han for mig den dag i dag som noget enestående.

Under ham fik Hvidovre skolevæsen ry for kvalitet, man lærte noget, der var orden i sagerne, der udførtes et fint og godt stykke arbejde, som lå i et plan, alle kunne være tjent med. Med fast og sikker hånd styrede han sit skolevæsen, så han nåede sit mål.

Andre har med stor dygtighed udbygget og virkeliggjort, hvad der engang kun var planer og fremtidssyner. Men det rokker ikke ved hans ry og forandrer ikke den kendsgerning, at det var ham, der lagde grunden.

Axel Møllehave.

Kalveboderne natur – retur.

Farvandet kalveboder med tilhørende kystområder har i tidens løb totalt ændret karakter.

Omkring midten af forrige århundrede var der enge og holme, siv og rør hele vejen rundt langs kysten. Kalleboderne, som de hed dengang, skyllede ind på Christianshavns volds udenværker, eftersom Islands Brygge først blev fyldt op omkring århundredskiftet, og på den anden bred

skyllede det ind mod Tivoli (anlagt 1843), så folk på Vesterbrogade fik den friske brise og suset fra de brede Kalleboder.

Vandarealet var langt mere omfattende end det præsenterer sig i dag. Den første beskæring fandt sted i middelalderen, da Skarnholmen groede sammen med Slotsholmen. Senere fulgte flere landvindingsprojekter, og i

Udsigt fra Bjerget i Kystagerparken mod Fugleøen og Vestamager, 1988.

Hvidovre Strand, ca. 1965.

løbet af de sidste 50-60 år er der for alvor sket opfyldninger og inddæmninger, idet storbyen krævede mere plads. Det er blevet til det vi i dag kender som: Valbyparken, Lodsparke, Kystagerparken, Avedøre Holme og Vestamager. Dette områdes natur- og kulturhistoriske betydning, ikke mindst for Hvidovres befolkning, har resulteret i, at Lokalhistorisk Projekt har villet skabe opmærksomhed omkring det. Denne opmærksomhed er forsøgt skabt ved nu at udgive en guide over Kalveboderne, samt lave en udstilling over samme. Udstil-

lingen vil blive sat op på Frihedens Bibliotek den 12. juni, og vil være der indtil 23. juni. På udstillingen vil man kunne sikre sig et eksemplar af guiden, med den flertydige titel: KALVEBODERNE NATUR - RETUR. I giden er der turforslag for fire gåture og to cykelture, hvor hele området beskrives grundigt. F.eks. beskriver den; at den smukke Valbypark faktisk er etableret på 30'ernes dagrenovation, hvordan Avedøreholmene ved Avedøre i vikingetiden, at der har levet et stenalderfolk der, hvor Avedøre Holmes industrikvater nu

Hvidovre Strand, 1988.

ligger, et stort guldfund ved Hvidovre Strand, og så hvordan det er i dag med plante- og dyreliv, biotoper (landskabstyper) og de rekreative områder. Det har været interessant at udarbejde denne guide, idet man til tider har følt sig som en lille detektiv med hovedet dybt begravet i bøger, blade, aviser og ikke mindst Arkivets samling, for at få, eller bare få bekræftet, en lille oplysning. Dette har også foregået ved at kontakte en del instanser lige fra vejdirektoratet i Næstved, over Hovedstadsrådet til Nationalmuseets arkæologiske afdeling. Ud over denne almene oplysningssøgen skulle turene gås, for at få overblik over længden,

tiden og transportmuligheder. Området skulle gennemfotografes, der er fremkaldt film, udvalgt billeder, samt fundet gamle billeder i Arkivets billedsamling. De tekniske detaljer skulle ordnes, tilladelser til brug af kortmateriale og forsidebilleder skulle indhentes, og til sidst lay-out, montage og trykning. Alt dette har resulteret i, at man med guiden 'KALVEBODERNE NATUR - RETUR' i hånden forhåbentlig kan se området på en spændende og anderledes måde, samtidig med oplevelsen af den herlige natur, friske brise og suset fra Kalveboderne.

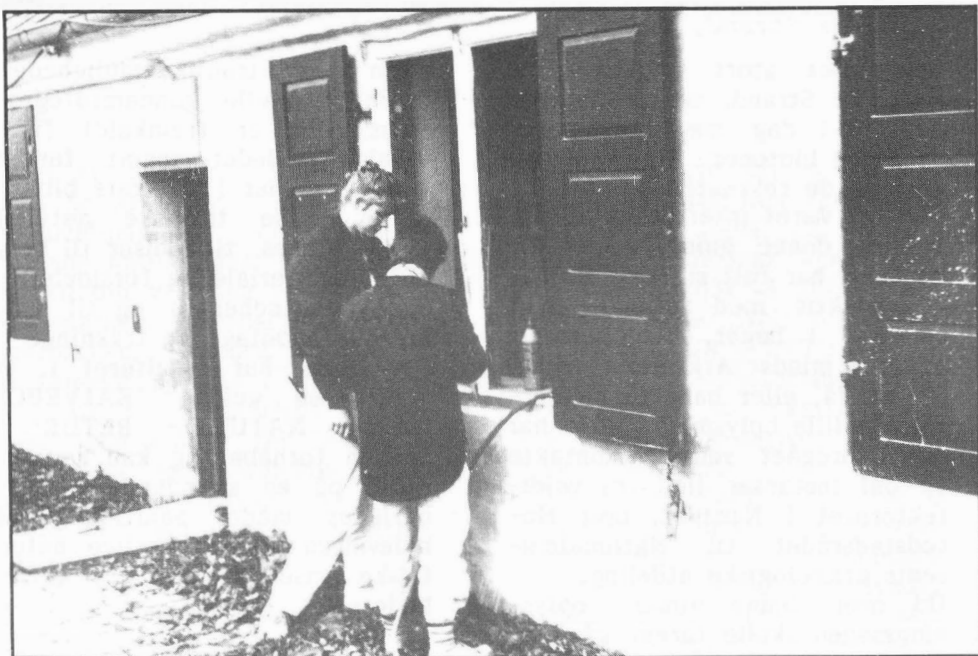
Michael Nielsen.

En bog om Rytterskolen.

Som nævnt i sidste nummer af 'Hvidovre Lokalhistorie', udkommer en publikation om Rytterskolen til september. Materialerne har jeg fremskaffet via en række interviews med ledere og arbejdere på Rytterskolen samt arkitekten som netop har Rytterskolen som arbejdsområde. Endvidere har jeg fundet en masse materiale fra Arkivets arkivalier. Her kan bl.a. nævnes

multprotokoller tilbage fra 1890erne, da Rytterskolen endnu blev brugt til skoleundervisning. I Arkivet har jeg også opsøgt sager som skolebilleder og fraværssedler, som i høj grad har hjulpet mig til at danne et billede af datiden.

Ud fra multprotokollerne fra 1879-1882 har jeg forsøgt at belyse drenge og pigers grunde til fravær. Tendensen er ganske

Dagligstuens vinduer bliver hævlet til, 1988.

klar m.h.t. børnenes pligter hjemme. De typiske årsager til drenges fravær var, at der skulle passes kresturer, høstes eller gives hjælp til faderen når han drog ind til byen. Pigernes typiske årsag til fravær var, at der skulle hjælpes til hjemme i huset, både når det angik pasning af mindre søskende og pasning af alt det huslige i tilfælde af moderens sygdom. Derudover har jeg selv været på Rytterskolen under restaureringsforløbet. Det har været vigtigt for mig at holde kontakt med Rytterskolen, da store udviklinger i arbejdsforløbet ofte forekom.

Ny dør og træbeklædning på 1. sal, 1988.

Renovering af Rytterskolens 1. sal, 1988.

Derudover har jeg undersøgt, hvilke beboere der har holdt til i Rytterskolen. En af de vigtige personer var den store arkitekt, Johan Carl Christian Petersen, som jeg har søgt materiale, og skrevet et kapitel om. Af hans værker kan kort nævnes, Fåborg Museum, Vor Frue Kirkes spir, og indgangspartierne til anlæggene foran Statens Museum for Kunst. At Carl Petersen var meget afholdt fremgår tydeligt i en nær vens nekrolog, som omtales i den kommende bog om Rytterskolen.

Jeg har også opsøgt to forfattere som vil skrive et kapitel om billedhuggeren Hans Peder Pedersen-Dan og forfatteren Bertel Budtz Møller.

Vest-gavlen med nye vinduer, 1988.

Bogen kommer til at indeholde følgende kapitler:

Et historisk forløb, gengivet efter H.O.Nordlunds bog om Rytterskolen fra 1978.

Et afsnit om Carl Petersen, også kaldet Calle.

Et afsnit om billedhuggeren Pedersen-Dan.

Et afsnit om forfatteren Budtz Møller.

Et afsnit om restaureringsarbejdet.

Som afslutning et afsnit om Rytterskolen fremtidige anvendelse.

Sandro Castrone.

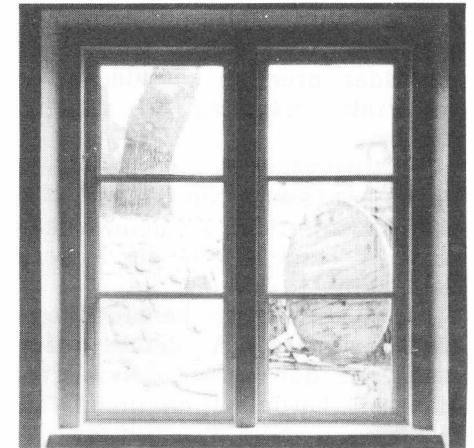
Rytterskolen – vores kulturhistoriske hus.

I skrivende stund er Rytterskolen fortsat under renovering, der snedkereres og males, og huset begynder så småt at antage en form, hvor man kan se, hvordan resultatet vil blive.

Så ufærdigt, som skolen i dag fremtræder, kan planerne for dens anvendelse også siges at være. Hvad de overordnede indholdsmæssige rammer angår, ligger det fortsat således, at Rytterskolen skal fungere som kulturhistorisk udstillings- og værkstedshus. Det vil sige stedet, hvor Hvidovres væsentlige kulturhistoriske aktiviteter vil foregå. Men hvordan det skal organiseres i praksis er endnu ikke besluttet.

Vi havde håbet i dette nummer at kunne redegøre for de kommende aktiviteter, der skal påbegyndes til efteråret, så der var mulighed for allerede nu at tilkendegive, at man var interesseret i at deltage i den ene eller anden aktivitet. Men det må beklageligvis vente, i det mindste til næste nummer af nærværende blad.

Men det står fast, at vi vil åbne Rytterskolens udstillingsaktivitet med en udstilling om Rytterskolens historie og om skolehisto-

Udsigt fra Rytterskolen mod nord, forår 1989.

rie generelt. Det forholder sig nemlig således, at den danske folkekole i år kan fejre tre store jubilæer, og det vil vi gerne markere.

Vi satser på at kunne indvie Rytterskolen i september, hvis renoveringen afsluttes som planlagt, men herom vil der komme nærmere, og forinden vil der blive mulighed for at bese den renoverede bygning i forbindelse med Hvidovres byfest den 18. til 20. august.

Poul Sverrild.

Almue-erindringer.

I det senest udkomne nummer af tidsskriftet "ASK" (nr.10) er vi faldet over en spændende og velfortalt erindring af Marius Hansen.

Marius Hansens levnedserbetning bør man læse i sin helhed, for den fortæller om almuelevevilkår som de kunne forme sig i store dele af dette århundrede.

Når vi her særlig henlader opmærksomheden på denne erindring, er det også fordi Marius Hansen havde tilknytning til Hvidovre.

Vi bringer her et klip fra erindringerne:

Tækkemand.

....Så hittede jeg på at binde børster, gårdkoste, stue- og støvekoste, skurebørster og gulvskrudder. Alt materialet købte jeg hos Rom på Vesterbro. Hver aften, når jeg havde fået mad, gik jeg ned og bandt børster, somme tider hele natten, afleverede noget til flere købmænd til salg, andet gik jeg selv ud og solgte om aftenen, og det skete, at folk bestilte særlige slags hos mig. Ja, det gik godt, men jeg var også ude om at rette mig op igen.

Da jeg havde været hos ham et års tid, sagde han noget, jeg ikke syntes om, så jeg forlod ham og startede på egen hånd.

Ikke langt borte fik jeg tækkearbejde på en gård. Bonden gav mig et kammer og ringede til venner og bekendte, så arbejdet væltede ind over mig. Senere lejede jeg et værelse, møblerede det selv, og snart fik jeg en stue mere og et køkken, så nu var jeg på den rigtige side. Nu fik jeg at vide, at der var en mand, der havde hørt, at der var kommet en tækkemand i nærheden, men han viste ikke, hvor han kunne finde ham, og derfor satte jeg et stykke i avisen; det lød sådan:

Tækkemand Hansen i Avedøre, han har altid meget at gøre. Ring ikke i øst, ej heller i vest; tækkemand Hansens arbejde i syd, er bedst.

Blandt mine kunder var også den i sin tid meget omtalte indbrudstyv "Det borende X", der i flere år var en gåde for politiet. Han havde en frugtforretning på Vesterbrogade, og han havde også en frugtplantage, hvis ene længe trængte til at takkes om. Som adresse skrev han et vers udenpå konvolutten og sendte det til Glostrup postkontor om de kunne finde adressaten, det kunne de, og brevet kom mig i hænde. Nu kan

det være nok, jeg blev ivrig til at lave vers: På vejen til og fra mit arbejde og hjemme hos mig selv satte jeg ord sammen, ig rimene kom i Roskilde Dagblad og i Frederiksbergbladet:

Tækkemand Hansen i Avedøre, han har altid meget at gøre, han bevarer de gamle stråtage i skik, han er en hader af bølgeblik. Rygtræer på taget er en pryd, og det bevarer det gamle ry. Han giver rabat, men vil ej det beskrive, før jeg har talt med den hr. arbejds-giver.

Min idé den er god, når blot De vil høre. Skriv så til M Hansen i Avedøre.

Ja, jeg må sige, den gav mig meget at bestille, den annonce. jeg fik fra andre kommuner bestillinger, og en dag, da jeg reparerede et tag, der havde været ild i øvre i Skovbrynet ved Hareskoven, fortalte en mand mig, at der i avisen var en annonce

fra folk i Hvidovre, der søgte en tækkemand.

- "Ja, det er mig", svarede jeg.
- "Nej, det kan ikke passe".- På vejen hjem kom jeg til at tænke på, at der måtte et nyt stykke i avisen, og det kom til at lyde:

I Hvidovre kommune jeg takke vil, nåt blot De vil ringe eller skrive hertil, Avedøre 18 eller Engvadsminde, der kan De altid tækkemand Hansen finde.

....

"ASK" er et tidsskrift for dansk folkekultur og koster enkeltvis 35 kr. og kan købes ved henvendelse til:

J.O.Bjerregaard
Hørhaven 5
2750 Ballerup
Tlf: 02 971912.

Tidsskriftet holdes også her på Lokalhistorisk Arkiv, hvor det kan læses.

PSv

bag- siden

Hvidovre Kirkes oprindelige døbefont, her tegnet af Lauritz Christiansen i 1946, blev i slutningen af forrige århundrede erhvervet af Nationalmuseet, der i cirka 100 år har haft den stående.

Der har længe været ønske om at få denne romanske font tilbage på sin plads, og det skulle nu være lykkedes at få en aftale i stand herom med Nationalmuseet.